

Társas lény - Zh kérdések (első negyedév)

2011/2012 - 2. félév

Kiskérdések:

Milyen hatással van ránk mások jelenléte? Mutass példákat!

Mások jelenléte javítja az egyén teljesítményét az egyszerű vagy jól begyakorolt feladatok végrehajtásakor (pl: úszók és biciklisták jobban teljesítenek, amikor ellenfeleikkel versenyeznek, mint amikor egyedül edzettek), nehéz vagy új feladat esetén viszont csökkenti a teljesítményt.

Milyen kísérlet köthető Norman Triplett nevéhez? Mit talált?

Úszók és biciklisták jobban teljesítenek, amikor ellenfeleikkel versenyeznek, mint amikor egyedül edzettek. Így felmerült benne egy ellentmondó eredmény, hogy létezik társas serkentés és társas gátlás.

Mutass példát a nem-emberi élővilágból társas hatásokra!

a dolgozó hangyák több homokot ásnak ki, amikor más hangyák is ott vannak; Csótányok futnak az egyszerű vagy bonyolult „labirintusban”, együtt illetve egyedül

Mivel magyarázta Robert Zajonc a társas facilitáció és inhibíció közti különbséget?

gyakorlott vagy ösztönös válaszokból álló cselekvések közönség jelenlétében teljesítménynövekedést mutatnak (bicikli, horgászorsó tekerése) míg bonyolult, vagy újonnan tanult válaszok romlanak az együtt cselekvők esetében (pl. együtt vizsgázás).

Mások jelenléte → magas drive = magas arousal → a **domináns válasz** valószínűsége növekszik

Mi az a domináns válasz és kinek az elméletében jelenik meg?

Az a válasz, amely uralkodó vagy elsődleges egy személy válaszrepertoárjában egy adott ingerhelyzetben. Ha az egyén domináns válasza „jó” (könnyű vagy jól begyakorolt feladat esetén), a társas hatás növeli a teljesítményt, ha „rossz” (nehéz vagy új feladat végzésekor), akkor csökkenti.

Mik a független és mik a függő változók Asch kísérletében? Mi befolyásolja leginkább a csoportnorma hatását?

A független változók a képek a vonalakkal, valamint a beépített emberek válaszai. A függő változók a megfigyelt (nem beépített) alany válaszai. A csoportnorma hatását leginkább a beépített emberek befolyásolják, mivel ők próbálják ráerőltetni akaratukat a kísérleti személyre, hogy a kísérlet beigazolódjon.

Kik és miért élnek át szorongást Asch kísérletében?

Azok a kísérleti személyek, akik nem dőlnek be a beépített személyeknek, és ellenállnak, fenntartják saját véleményüket. Azért élnek át szorongást, mert majdnem minden kérdésben másképp döntenek, mint a csoport tagjai, és ez elgondolkoztatja őket, hogy vajon minden rendben van-e náluk.

Milyen evolúciós magyarázata van a konformitás jelenségének?

A törzsi környezetben az egyén életképtelen volt önmagában, a csoport egyben-maradása mindennél fontosabb – a kiközösítés felért egy halálos ítélettel.

Milyen különböző formái vannak a konformitásnak?

Behódolás, Azonosulás, Internalizáció

Határozz meg tömören három területet a pszichológián belül amik a lélektannal nem a szociális dimenzió kapcsán foglalkoznak. Ezek mikre fókuszálnak?

biológiai pszichológia – fiziológia : pl. hogyan befolyásolják a nemi hormonok a viselkedést, melyik agyi terület irányítja a beszédet?

Kísérleti pszi: pl. hogyan reagálnak az emberek érzéketlen ingerekre, hogyan észlelik a világot, hogyan tanulnak és emlékeznek

Fejlődés pszi: az emberi fejlődés stációinak vizsgálata a születéstől az öregkorig

Mik a módszertani kiindulópontjai a szociálpszichológia empirikus tudományának?

A szociálpszichológia empirikus tudomány, vagyis kutatási eredményekre támaszkodik, Adatokra és elméletekre épül, keresi az ok-okozati összefüggéseket. Igyekszik magyarázatokkal és előrejelzésekkel szolgálni az emberi közösségek viselkedésével kapcsolatban. A megfigyelések alapján hipotéziseket gyárt és próbálja ezeket ellenőrizni.

Sorold fel milyen adatgyűjtési metódusok állnak a szociálpszichológia rendelkezésére!

Laborkísérletek, terepkísérletek, korrelációs kutatások, leíró kutatások, résztvevő megfigyelések, tesztek, interjúk, felmérések, longitudinális vizsgálatok

Magyarázd el mit jelentenek a függő és független változók a kísérletekben!

Mutass egy példát!

Független változók: Egy vagy több tényező szisztematikus befolyásolása, miközben az összes többi lehetséges tényezőt változatlan szinten tartjuk

Függő változó: Azon tényező (k) mérése, amely (ek) re feltételezésünk szerint az előbbi(ek) hat(nak)

Hasonlítsd össze a laborkísérletet a terepkísérlettel: melyiknek mik az előnyei és mik a hátrányai?

	Labor	Terep
Előny	a feltételek egyenként változtathatók, könnyű leszígetelni a külső hatásokról	Természetes előfordulási helyen, kísérleti eszközökkel; Természetesebb helyzet mint a labor; Nem egy változót néznek, hanem változók egy csoportját ; Hosszabban tarthat
Hátrány	általában nem tarthatnak tovább néhány óránál, a legtöbb helyzet mesterkélt, a társadalmi elvárások torzíthatják az eredményt	Nem lehet annyira leszígetelni külső befolyásoló tényezőkről a kísérleti személyeket

Milyen lépésekből kell állnia egy kísérlet megtervezésének?

- A hipotézis megfogalmazása
- A minta kiválasztása
- A kísérleti forgatókönyv elkészítése
 - Helyzetteremtés megtervezése, fedőtörténet
 - A független változó manipulációjának megtervezése
 - A függő változó mérésének megtervezése
 - Etikai megfontolások!
 - Lezáró beszélgetés
- Az eredmények statisztikai elemzése

Mi a különbség a projektív és a fél-projektív teszt között? Mondj példát mindkettőre!

Projektív tesztek: Nincs megadva kontextus, *definiálatlan inger*, széleskörű válaszlehetőségeket ad, de itt is vannak jellemző válaszok (Rorschach tesztet csak kiképzett ember veheti fel) Pl. Rorschach teszt, Holtzman, ember-rajz

Fél-projektív tesztek: van némi kontextus, de *aluldefiniált* az inger. Pl. rajz-értelmezés, mondat-befejezés, kép-rendeztés stb

Mi a különbség a korreláció és az ok-okozati összefüggés között?

Korreláció: kettő vagy több változó együttlátása. Két változó korrelációja nem feltétlenül jelenti azt, hogy a kettő között ok-okozati kapcsolat áll fenn (pl: létezik egy harmadik változó, amely a másik kettőt egyszerre befolyásolja).

Mutass példákat arra, hogy miként torzulhatnak a válaszok a különféle adatgyűjtések során.

Ha hibás kísérleti személyt választunk ki, vagy ha kevés a kísérleti alany, ha a mérés pontatlan.

Mutass be két különböző elméletet a társas serkentés és inhibíció okára!

Zajonc: Mások jelenléte → magas drive = magas arousal → a **domináns válasz** valószínűsége növekszik

Robert S. Baron: Figyelemelterelés

Mért alkalmas a Stroop feladat Zajonc és Baron elméleteinek összehasonlítására?

A Stroop-feladat során a domináns válasz a szavak jelentésének értelmezése, ez a bevett reakciója a „szemünknek” a feladat láttán. Ugyanakkor a nem-domináns válasz sem túl nehéz, ha arra összpontosítunk képesek vagyunk a betűk színét is könnyen érzékelni. A **motivációs-drive elmélet** jóslata, hogy társak jelenlétében a domináns válasz kerül előtérbe, vagyis romlik a színek megnevezésének hatékonysága. A **figyelem-elmélet** szerint mivel összesen két kulcs-ingerről van szó, a társak jelenlétében beszűkült figyelem is elegendő a releváns információk hatékony feldolgozására, vagyis javul a színek megnevezésének hatékonysága.

Mik voltak a Milgram kísérlet független és függő változói? Milyen korrelációkat sikerült kimutatni ezek között?

- Független változók:
 - Fizikai és pszichológiai távolság az áldozattól (involváltság)
 - Távolság a tekintélytől
 - Ideológiai megalapozottság
 - ...
- Független változó: hányadik kapcsolóig jut el a kísérleti alany
- Visszaesik az engedelmesség 40%-ra, ha egy szobában vannak.
- Még jobban visszaesik, ha a kísérleti személy maga kell, hogy gondoskodjék arról, hogy a tanuló a kezét az elektródán tartsa.

Mi a fizikai illetve a pszichológiai távolságok hatása a Milgram kísérlet függő változóira?

A fizika, illetve pszichológia távolság növeli a Milgram kísérlet függő változóját (hány gombnyomásig megy el az adott személy)

Milyen ideológia adta a Milgram kísérlet legitimitását? Hogyan tesztelte ezt Milgram?

A tudomány szolgálata. A fedőtörténet szerint a kísérlet a büntetés hatását vizsgálta a tanulási folyamatra.

Mi a Milgram illetve a Zimbardo kísérlet tanulsága a „szituációk” szerepéről?

Mi az a dezindividuáció, hogyan működik, és hol találkoztunk vele a negyedév során?

az emberek személyisége lefejtethető, a Zimbardo kísérlet során találkoztunk vele.

Mi az az attribúció, és miért élünk vele általában?

Külsőleg megfigyelhető viselkedés alapján annak az okaira való következtetés.

Mi az alapvető attribúciós hiba?

Az attribúciót tevőnek az a tendenciája, hogy alulbecsüli a szituációs tényezők (társadalmi norma, pénz, fenyegetés, egyéb külső hatás) és túlbecsüli a diszpozíciós tényezők (belső tulajdonságok, személyiségjegyek) szerepét a viselkedés irányításában.

Mi az az önattribúció? Mutass rá példát!

Saját viselkedésünk, gondolataink alapján próbálunk azoknak okaira következtetni. Az ezekről alkotott ítéleteinket hasonló folyamatok jellemzik, mint a mások megítélését – a következtetési hibáink is hasonlóak (egyes elméletek szerint).

Példa: a kísérletben résztvevőknek képeket mutatnak különböző személyekről, miközben hallhatják a saját „szívhangjukat” (valójában nem az, a kísérletvezetők állították be). Amikor a résztvevő „szívhangjának” felgyorsulását hallotta, akkor elhitte, hogy a képen látható személyt vonzóbbnak találja a többinél.

Mi az a hold-udvar hatás, és mi az elsőbbségi hatás?

Az emberek személypercepciójuk során hajlamosak a személlyel kapcsolatos egyetlen pozitív vagy negatív információ alapján feltételezni, hogy a személy többi tulajdonsági is ezzel összhangban van (pl: a vonzó emberek nyíltabbak, barátságosabbak, társaságkedvelőbbek, megbízhatóbbak).

Elsőbbségi: Általában az elsőként szerzett információ gyakorolja a legnagyobb hatást összbenyomásunkra (az első benyomások nehezen változnak).

Mi az a nem-esemény, és hogyan befolyásolja az észlelésünket?

Olyan esemény/észlelés, amely látszólag nem erősíti vagy cáfolja a sztereotípiánkat (pl: a homoszexuálisok és a feminin mozgásuk korrelációjának vizsgálatánál egy heteroszexuális és nem feminin mozgású személy észlelése), ezért hajlamosak vagyunk figyelmen kívül hagyni (nem tekintjük eseménynek), míg más, látványosabb eseményeket (pl: feminin mozgású homoszexuálisok) inkább megjegyezzük, ami a sztereotípiák kialakulásához/megerősítéséhez vezethet.

Mutass kísérletet az elvárások önbeteljesítő képességére!

A sztereotípiák önbeteljesítők: állásra pályázóknál az interjút készítők pozitívabbak, megerősítőbbek, előredőlnék, stb, a fehér pályázókkal, eleve feltételezik, hogy azok kevésbé jól teljesítenek.

Kísérlet: ezt a viselkedést lekopírozva fehéreket interjúztatnak, némelyiket úgy mint a feketéket, némelyiket normálisan: teljesítménykülönbség!

Még a videofelvételeket megfigyelők is kevésbé felkészültnek minősítik azokat, akiket kevésbé barátságosan interjúztatnak.

Eredmény: az előítéletes személyek olyan módon lépnek interakcióba másokkal, amely kiváltja a sztereotipikus viselkedést, így fenntartja és visszaerősíti az előítéletet.

Nagykérdések

Mikor segíti mások jelenléte egy vizsgán nyújtott teljesítményünket? Mikor gátolja? Miért?

Random kama válasz.

Mi volt Asch kísérletének a tétje? Mik voltak az eredmények és milyen tanulság vonható le belőlük?

Solomon Asch kísérlete a konformitás erejét vizsgálta, hogy a kísérlet alanyai mennyire hajlandóak engedni a csoportnorma befolyásának.

A kísérleti személyek két kártyát láttak, melyeken vonalak voltak. Az egyik kártyán egyetlen egyenes vonal, melyet standardnak (referenciának) jelöltek ki, a másikon pedig az ezzel összehasonlítható három másik, különböző hosszúságú vonalakkal. A feladat az volt, hogy hangosan kimondják, egymás után, hogy a három vonal közül melyik azonos hosszúságú a standarddal. A vonalak hosszúsága olyan nagy mértékben különbözött, hogy a helyes válasz gyakorlatilag mindig egyértelmű volt a résztvevők számára. Ám a kísérletben egyetlen személy kivételével mindenki „beépített ember” volt, és az egyetlen valódi résztvevő nem tudta, hogy őket még a kísérlet előtt felkérték, hogy következetesen rossz válaszokat adjanak (18-ból 12 esetben).

A kísérlet eredményei:

- a kísérleti személyek háromnegyede legalább egy esetben konform
 - fele legalább 6 esetben ad rossz választ konform módon
 - csak egynegyede áll ellen, közben mindannyian jelentős szorongást élnek át
- Később a kísérletben résztvevő „beavatott emberek” számát módosítva Asch az alábbi következtetésre jutott:
- 1-2 beépített személy esetén alacsony konformitás
 - 3 beépített személy esetén jelentősen megnő a konformitás
 - további beépített személyek nem változtatják meg jelentősen a konform

Hogyan lehet eldönteni, hogy a társas serkentés és gátlás jelenségét Zajonc drive-elmélete vagy Baron figyelem-elmélete magyarázza-e helyesebben?

Passz...

Milyen elvi nehézséggel kell megküzdenie az empirikus tudományoknak, ha elméleteket próbálnak építeni a rendelkezésre álló adatokból? Mutass ilyenre példát a szociál-pszichológia területéről!

Mi volt Milgram kísérletének tétje? Mik voltak az eredmények és milyen tanulság vonható le belőlük?

A kísérlet célja a résztvevők tekintéllyel szembeni engedelmességének vizsgálata volt, amikor olyasmit kérnek tőlük, ami lelkiismeretükkel ellenkezik. A kísérletvezető elmagyarázta a kísérleti személynek és a másik kísérleti személyt játszó színésznek, hogy a kísérlet, amelyben részt vesznek, a büntetés hatását vizsgálja a tanulási folyamatra. A kísérleti személy és a színész is kaptak egy-egy papírlapot. A kísérleti személynek úgy állították ezt be, mintha az egyikre „tanuló”, a másikra „tanár” lett volna írva, és a szerepek véletlenszerű kiosztását szolgálnák. A valóságban azonban semmi véletlenszerű nem volt a „sorsolásban”, mert mindkét papírlapon „tanár” felirat szerepelt, és a színész egyszerűen mindig azt állította, hogy övé a „tanuló” feliratú lap. A tanárt ekkor egy szomszédos szobába vezették, melyben egy generátor volt 30 kapcsolóval, mindegyik mellett felirattal, melyek szerint a feszültség 15 voltoként nőtt, 15-től 450 voltig. Ezenkívül minden felirat mellett minősítés is szerepelt, „enyhe áramütés”-től „vigyázat: súlyos áramütés”-ig. Az utolsó két kapcsoló „XXX”-szel volt megjelölve. Felkérték, hogy olvasson fel egy szópárokat tartalmazó listát, amit a tanulónak el kellett ismételnie. Ha helyesen válaszolt, továbbhaladtak a következő szópárra. Helytelen válasz esetén a tanárnak növekvő feszültségű áramütést kellett adnia a tanulónak, 15 volttól indulva. Valójában a tanulót alakító színész csupán eljátszotta a szimulált áramütések hatásait. Elérve a 150 voltot, a „tanuló” kérte a kísérlet befejezését. A kísérletvezető ekkor azt mondta neki: „A kísérlet szerint folytatnia kell. Kérem, folytassa.” Ezután, folytatva a kísérletet az emelkedő feszültségekkel, a színész fokozódó kellemetlenséget, majd komoly fájdalomérzetet játszott el, végül már kiabálni kezdett, hogy állítsák le a kísérletet. Ha a tanár szerepét betöltő résztvevő nem akarta folytatni, a kísérletvezető elmondta neki, hogy ő, a kísérlet vezetője vállal minden felelősséget a kísérlet eredményeiért és a tanuló épségéért, és a kísérlet szerint a tanárnak tovább kell folytatnia. A kísérlet eredménye: a résztvevők 68%-a ment 450 V-ig, 100% pedig nem állt meg 300 V alatt, amikor a „tanuló” már rugdosni kezdte a falat.

Hogyan lehet értelmezni a felelősség kérdését a Milgram és a Zimbardo kísérletek fényében?

Kinek kell meghoznia a morális döntéseket? Mikor? Van-e társadalmi felelőse annak vizsgálatára, hogy mit tekintünk jónak és mit rossznak?

Hogyan kapcsolódik egymáshoz az engedelmesség, a szituáció és az ideológia fogalma a szociálpszichológiában?

Milgram szerint a tekintélynek való engedelmesség annyira alapvető összetevője a közösségi életnek, hogy az emberiség feltehetőleg evolúciósan tett rá szert. Egy társadalomban a munkamegosztás azt követeli, hogy az egyének a saját független tevékenységüket alárendeljék a társadalom céljainak. A szülők, az oktatási rendszer és az üzleti világ mind ezt a hajlandóságot ápolja. Az egyéneket folyamatosan emlékeztetik arra, hogy mennyire fontos azoknak az utasításait követni akik „világosabban látják az összefüggéseket”. Ahhoz, hogy az engedelmesség okait egy adott helyzetben megértsük, ismernünk kell azt az ideológiát – hiedelem- és attitűdkészletet -, amely a tekintélyszemélyt feljogosítja követeléseire. és lehetővé teszi azok teljesítését (pl: nemzetbiztonság, tudomány, stb.)

Milyen etikai problémák merültek fel Milgram és Zimbardo kísérleteivel kapcsolatban? Mi a három elv amit azóta követnie kell a kísérleteknek?

- Milgram nem tájékoztatta a résztvevőket milyen tapasztalatokon mehetnek keresztül a kísérlet során
- Milgram elfogadhatatlan mértékű stresszt okozott a kísérletével
- hatalmas csapás ez a kísérleti személy önértékelésére, hosszú távú pszichológiai hatás: egy személy megtapasztalta, tudna adni halálos mértékű áramütést valakinek
- kihasználnak és nevetségesnek érezhetik magukat a kísérlet résztvevői, amikor megtudják valójában milyen kísérlet volt ez
- Milgram az előbbieket miatt a kísérlet után elbeszélgetett a kísérleti személyekkel, bemutatta nekik az „áldozatot”, aki megnyugtató beszélgetést folytatott velük, pszichiáter lekezelte a személyeket, akik utólag úgy nyilatkoztak örülnek, hogy részt vettek, csak 1.3 százalék sajnálja, hogy részt vett

Zimbardo szinte minden – persze csak később kodifikált – szabályt megszegett: kb semmit nem árultak el a kísérleti személyeknek, összezavarta és lehangolta őket a vizsgálat. Intenzív kínt élhetnek át, ha potenciális károkozásba vonják be őket, felizgathatja őket a saját reakciójuk, ha azt tapasztalják, hogy milyen könnyen válnak brutálissá

Szabályok:

- Ma már van erre szabályzat: Amerikában minden szövetségi támogatást élvező intézet fel kell, hogy állítson egy etikai bizottságot
- Az etikai bizottságnak hatalma van elutasítani, vagy a tervek megváltoztatására kérni a kutatót
- **minimális kockázat elve:** a kutatás elvárható kockázata nem lehet nagyobb, mint amilyennel a mindennapi életben is találkozhatunk, természetesen nem érheti fizikai fájdalom, stb. de azt el kell döntenie, hogy mekkora fizikai stresszt igazolhat egy kísérleti eredmény
- mikor igazolható etikailag, hogy egy kutató szorongást kelt egy emberben?
- **informált hozzájárulás elve:** a személyeknek önszántukból kell részt venniük a kísérletben, és lehetővé kell tenni, hogy a hozzájárulásukat bármikor bántódás nélkül visszavonhassák, időben előre minden olyan mozzanatról be kell számolni, amely befolyásolhatja az együttműködési hajlandóságukat
- tájékoztatni kell őket arról, h milyen tapasztalatot mennek majd keresztül, pl személyiség kérdőívek kitöltése, erotikus jelenetek megtekintése videón, csoportvitában való nyilvános részvétel stb.

- ha a kísérleti személy egyetemi hallgató, biztosítani kell, hogy a jegy más módon is megszerezhető legyen a számára
- Ha mindez nem teljesíthető, alapos magyarázattal és utókezeléssel meg kell szüntetni minden esetleges negatív hatást
-

Mi az a sémás információ-feldolgozás, és hogyan működik? Miért létezik, mi az előnye és mi a hátránya? Milyen eseményekhez vezet ez a jelenség?

Hajlamosak vagyunk sémákba rendezni az információkat, észlelésnél pedig a beérkező adatoknak megfelelő sémát, memóriastruktúrát előhívjuk (még akkor is, ha az adatokat rendszeres és torzításmentes módon össze tudnánk gyűjteni, az észlelésünket még mindig eltorzítanák az elvárásaink, előfeltevéseink, elméleteink, amelyek arra vonatkoznak, milyeneknek kellene lenniük az adatoknak)

Előnye: a sémás feldolgozás teszi lehetővé, hogy hatalmas mennyiségű információt nagy hatékonysággal dolgozzunk fel és rendszerezzünk. Így nem kell minden egyes új apró részletet megjegyezni, egyszerűen össze tudjuk kapcsolni egy már meglévő sémával.
Hátránya: a feldolgozás hatékonyságáért fizetett ár az észlelésünk torzítása.